

HAYOT DAVOMIDA TA'LIM OLIH: YANGI PARADIGMALAR VA KUTILADIGAN NATIJALAR

FAN, TA'LIM VA AMALIYOT INTEGRATSIYASI

ISSN: 2181-1776

Sadullayeva Muxlisa Shukurullo qizi

*Kattaqo'rg'on tuman 17-IDUM
Boshlang'ich sinf o'qituvchisi*

BOSHLANG'ICH SINIF O'QITUVCHILARIDA KREATIVLIK QOBILIYATLARNI RIVOJLANTIRISH

Annotatsiya. Maqolada boshlang'ich sinf o'qituvchilarida kreativlikni rivojlantirish xususiyatlari ko'rib chiqilgan. O'qituvchilarning ijodiy salohiyatini shakllantirishning psixologik-pedagogik shartlari tavsiflanadi.

Kalit so'zlar: O'qituvchilarining kreativligi, evristik o'qitish usullari, kasbiy tayyorgarlik, kreativlik, ijodiy tafakkur, ijodiy fikrlash, ijodiy qobiliyat, ijodiy motivatsiya, ijodiy muhit.

Bizga ma'lumki keying yillarda mamlakatimiz ta'lim tizimida tub o'zgarishlar ro'y bermoqda. Avvalo, boshlang'ich sinf o'qituvchilarning ijodiy fazilatlarini, kreativlikni rivojlanishni rag'batlantiradigan psixologik-pedagogik sharoitlarni ishlab chiqish zamon talabiga aylanib bormoqda.

Masalan, E.P.Torrens shaxsning ijodiy fikrlashi va kreativligini rivojlantirishga yordam beradigan quyidagi shart-sharoitlarni ajratgan: ijodiy qobiliyatlar va ijodiy motivatsiyaning mavjudligi. Shu bilan birga, agar bu uchta omil bir-biriga to'g'ri keladigan bo'lsa, ijodiy qobiliyatlarning yuqori darajadagi namoyon bo'lishi mumkin

1) aniq belgilangan va qat'iy nazoratdan farq qiladigan to'liq bo'lmagan holatlar;

2) kelgusi faoliyat uchun strategiya va vositalarni yaratish va ishlab chiqish;

3) mas'uliyat va mustaqillikni rag'batlantirish;

4) mustaqil ishlanmalar umumlashmalar, kuzatuvlarga e'tabor berish.

Boshlang'ich sinf o'qituvchilarda kreativ fikrlashlarini shakllantirish jarayonida, muammoli ta'lim texnologiyalaridan o'quv, ilmiy va kasbiy pedagogik muammolarni shakllantirish va hal qilishni ta'minlashda foydalanish muhim ahamiyatga ega. Shuning uchun zamonaviy o'qitishning barcha tashkiliy shakllari va usullarini boshlang'ich sinf o'qituvchilarining ijodiy tafakkurini rivojlantirish zarur.

Ma'lumki, muammoli ta'lim o'quvchilarining o'rganilayotgan masalalarga qiziqishini uyg'otadi, qo'shimcha ma'lumot izlashda faollik va mustaqillikni rag'batlantiradi. Shu bilan birga, o'qituvchi tomonidan taklif qilingan muammolarni hal qilish jarayonida ular tomonidan mustaqil qo'shimcha bilimlar olinadi.

Muammoli amaliy va aralash tipdagi mashg'ulotlarni turli shakllarda o'tkazilishi mumkin, masalan:

- mavzuning individual masalalari bo'yicha munozaralar shaklida;
- munozara, debat (qo'shimcha o'quv materialini mustaqil o'rganishni talab qiladigan) shaklida;
- barcha o'quvchilarning diqqatini faollashtiradigan va dalillarga asoslangan fikrlashni rivojlantirishga hissa qo'shadigan tezislarni himoya qilish shaklida;
- o'qituvchilarning nazariy bilimlarini amalda qo'llash ko'nikmalarini rivojlantiradigan kasbiy va pedagogik muammolarni hal qilish shaklida;
- mutaxassislarni tayyorlashning faol usuli bo'lgan ishbilarmonlik o'yinlari shaklida, chunki ular tadqiqot, o'qitish va ta'limning ayrim shakllaridan foydalanishni o'z ichiga oladi.

Boshlang'ich sinf o'qituvchilarining kasbiy rivojlanganligining ajralmas qismi bo'lgan amaliy mashg'ulotlar loyiha usuli asosida o'z faoliyatini tashkil etilishidir. O'qitish metodikasi va ta'lim tizimini modernizatsiyalash va innovatsion ta'limni tashkil etishga oid dolzarb muammolarni hal etish, ilmiy va amaliy izlanishlar olib boorish, o'qituvchilar tomonidan o'z ustida ishlashi, turli savollariga javob berishi kabi izlanishlar juda muhimdir. Boshlang'ich sinf o'qituvchilarining amaliy ishlarining ushbu shakli, eng maqbul va foydalidir.

Shunday qilib, o'qituvchilarning, shu jumladan boshlang'ich sinf o'qituvchisida o'qitishda ijodiy tafakkurini shakllantirish jarayoni maqsadga muvofiq ravishda o'zaro ta'sir qilishdan, o'qituvchi va o'quvchilar o'rtasidagi hamkorlikdan, o'quv jarayonini tashkil qilishning zarur shakllari va usullaridan foydalangan holda maxsus tashkil etish, o'qituvchining kasbiy ijodiy tafakkurini shakllantirishga hissa qo'shadigan usullarning ayrim guruhlarini ajratish mumkin, ular quyidagicha tasniflanadi:

1. Ta'lim faoliyatini tashkil etish usullari bo'yicha: didaktik vazifalarni belgilashni bosqichma-bosqich tashkil etish, ularni hal etish usullarini tanlash, diagnostika va olingan natijalarni baholash bilan tavsiflanadigan strukturaviy va mantiqiy usullar; o'quv-kognitiv harakatlarning muayyan algoritmlarini ishlab chiqish va mashg'ulotlar davomida odatdagi muammolarni hal qilishga qaratilgan trening usullari (bular testlar va amaliy vazifalar bo'lishi mumkin, ularning tarkibiga ijodkorlik elementlarni qo'shish maqsadga muvofiq); ta'lim jarayoni sub'ektlarining

o'zaro ta'siri bilan tavsiflanadigan o'yin usullari (ta'lim vazifalari o'yin tarkibiga kiritilgan bo'lsa) va boshqalar.

2. Shakllantiruvchi yo'nalish bo'yicha, o'z navbatida:

a) ijodiy faoliyat tajribasini rivojlantirish usullari: murakkablashtiruvchi sharoitlardan foydalanish usullari, ya'ni: vaqtni cheklash usuli, to'satdan taqiqlash usuli, yangi variantlar usuli, axborot etishmasligi usuli, inkor etish usuli; ijodiy vazifalarni guruhli echish usullari: Delphi usuli, "qora quti" usuli, kundalik usuli; jamoaviy ijodiy izlanishlarni rag'batlantirish usullari: aqliy hujum, sinektika va boshqa usullar.

b) o'zlarining kasbiy, ijodiy va o'quv-bilish faoliyati tajribasi orqali tajribani shakllantirishga hissa qo'shadigan va ijobiy munosabatni yaratadigan hissiy ta'sir usullari: bunga hissiy munosabat, rag'batlantirish, tarbiyaviy va hissiy o'yin, muvaffaqiyat holatini yaratish, ijodiy vazifalarni erkin tanlash, muqobil echimlarni tanlash motivatsiyasi kabilar kiradi.

Albatta, kasbiy- ijodiy fikrlashni rivojlantirishga va boshlang'ich sinf o'qituvchilarda kreativlikni rivojlantirishga yordam beradigan usullarni tasniflashda boshqa ko'plab yondashuvlar ham mavjud.

Xulosa qilib aytadigan bo'lsak, zamon talablariga javob bera oladigan zamonaviy boshlang'ich sinf o'qituvchisida o'zini- o'zi rivojlantirib borishga istak va motivatsiya bo'lishi zarur. Shuningdek, o'qituvchi shaxsi, uning kasbiy, ma'naviy va madaniy hamda pedagogik qobiliyatlarini, ayniqsa kreativligini rivojlantirib borishi, sifat va samaradorlikni ta'minlashga imkon beradi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR

1. O'zbekiston Respublikasi Konstitutsiyasi. – T.: «O'zbekiston», 2021.
2. O'zbekiston Respublikasining "Ta'lim to'g'risida"gi Qonuni 2020-yil 23-sentabr, O'RQ-637-son.
3. O'zbekiston Respublikasining Mehnat kodeksi.
4. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 2020-yil 6-noyabrdagi "O'zbekistonning yangi taraqqiyot davrida ta'lim-tarbiya va ilm-fan sohalarini rivojlantirish chora-tadbirlari to'g'risida"gi PF-6108-son Farmoni.
5. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 2020-yil 6-noyabrdagi "Ta'lim-tarbiya tizimini yanada takomillashtirishga oid qo'shimcha chora-tadbirlar to'g'risida"gi PQ-4884-son Qarori.
6. Markova A.K. Psixologiya professionalizma. – M.: Znanie, 1996.